

INTERNETDAN SAMARALI FOYDALANISH DAVR TALABI.

Haydarova Shoira Hakimovna

Buxoro pedagogika texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada internetdan foydalanish odoblari, qoidalari uning foydasi va zarari haqida ma'lumot berildan. Internetdan foydalanishni qo'llash butun dunyoda shu qadar keng tarqalganki, u mavjud talabalarning o'quv jarayoniga yordam berish imkoniyati yuqoridir. Internet darslar orqali talabalarni qanchalik qiziqtirishi mumkinligini o'rganishdir.

Kalit so'zlar: Texnologiya, internet, effektivlik, o'rganish, kompyuterdan to'g'ri foydalanish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2019-yil 19-mart kuni yoshlarga e'jtiborni kuchaytirish, ularni madaniyat, san'at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, ularga axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini singdirish, yoshlar o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish, xotin-qizlar bandligini oshirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi o'tkazildi. Mamlakatimiz aholisining 30 foizini 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan yigit-qizlar tashkil etadi. Ularning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi uchun keng sharoit yaratilgan. Shu bilan birga, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishni tashkil etish dolzarb masala hisoblanadi. Maълumki, davlatimiz rahbari ijtimoiy, maъnaviy-maъrifiy sohalaridagi ishlarni yangi tizim asosida yo'lga qo'yish bo'yicha 5 ta muhim tashabbusni ilgari surgan edi. Shundan 3-tashabbus (aholi va yoshlar o'rtasida kompyuter texnologiyalari va internetdan samarali foydalanishni tashkil etishga qaratilgan) dir. Kompyuter texnologiyalari va raqamli ommaviy axborot vositalarida talabalarning o'qishni osonlashtirish juda foydali. Sinfda, uyda yoki istalgan joyda, chunki foydalanish uchun qulay internetga ulangan bo'lishingiz kerak.

Internet b' insoniyat tafakkuri mahsuli. Ish stolimizda turgan kompyuterga shunchaki elektron qurilma sifatida qaray olmaymiz. Internet axborot olish,

almashish va uzatishning eng samarali, qulay vositasidir. Oʻzbekiston boʻyicha borayotgan asr zamondoshi sifatida ish faoliyatimiz, ijtimoiy munosabatlarimiz, taʼlim jarayonlari, bir soʻz bilan aytganda, hayotimizni axborot texnika vositalari, shu jumladan, internetdan foydalanish qilish mushkul boʻlib qoldi. Buni sababi oddiy: internet yordamida ishlar oson, tez va kamharj bajariladi. Shuningdek, mislsiz qulayliklarga ega ekanligi ham kishilar hayotida internetni keng oʻrin egallashiga sabab boʻlmoqda. Tasavvur hosil qilish uchun bir misol: Samolyot bilan safarga chiqmoqchi boʻlgan kishi chipta olish uchun chiptaxonaga borishi, navbatda turib soʻng chipta sotib olishi, bodi-yu chipta u istagan kunga topilmasa, ortiga qaytib ketishiga toʻgʻri keladi. Endi xuddi shu ish internet orqali amalga oshirilsa-chi?! U uyda oʻtirib, chipta xarid qiladi, vaqti kelganda, tayyoragohda uchishdan oldin avtomatdan elektron chiptasini oladi. Bu ish avvalgisiga solishtirilganda, ancha kamxarj va osonroq. Chiptaxonaga borib ovora boʻlinmaydi, navbatga turilmaydi, ustiga ustak arzonga tushadi. Shuning uchun davlatlarda bunday qulayliklarni rivojlantirish, takomillashtirish va undan yuqori darajada foydalanishga harakat qilinmoqda.

Yurtimizda internet foydalanuvchilar soni 2008 yilda 2 million boʻlsa, hozir kunga kelib 15 milliondan oshgan va ularning aksariyati yoshlar. Aqlli insonlar har doim barcha imkoniyatlardan mukammal foydalanish va bu yoʻlda boʻladigan zararlarni iloji boricha daf etishga intiladilar. Barcha ishlarda boʻlganidek, undan foydalanishning oʻziga xos qoidalari, shartlari va odoblari mavjud. Ularga rioya etish bilan maqsadga tezroq va sifatliroq erishish mumkin. Aks holda, uning zarar va ofatlari kulfat keltirishi tayin. Yoshlarni chalgʻituvchi, eʼtiqod va aqidaga putur yetkazuvchi, axloqsizlikni targʻib qiladigan saytlar koʻpayib bormoqda. Ayrim kimsalar internet orqali bir-biriga tuhmat qilmoqda, haqoratlab soʻkishmoqda, bir-birini sharmanda qilmoqda. Hatto u orqali siyosiy, ijtimoiy, moliyaviy, ilmiy va boshqa koʻpgina sohalarda ham jinoyatlar sodir etilmoqda.

Qovbopol qilib aytganimizda, internet mazkur qabohatlarni amalga oshirishni osonlashtirmoqda.

Har narsaning qoida va odobi boʻlganidek, internetdan ham foydalanishning odoblari bor.

-Birinchidan, undan foydalanmoqchi boʻlgan odam niyatni yaxshi qilgan boʻlishi kerak. Faqat yaxshilikni, ruxsat berilgan narsalarga muvofiq ish qilishni niyat qilgan odam foyda topadi, koʻzlagan maqsadiga erishadi.

-Ikkinchidan, internetga kirishdan oldin vaqtni zoe qilmaslik uchun umrining qadrini esda saqlash, uning har lahzasi hisobli ekanini unutmaslik zarur. Aynan bu his-tuygʻbu boʻlmagani bois, koʻpchilik unda vaqtini, umrini zoe qilmoqda. Uzoq vaqt, muttasil internetda oʻtirganlar, ayniqsa, bolalar turli kasalliklarga chalinmoqda.

-Uchinchidan, internet orqali oʻzgaralar bilan aloqa bogʻlashda bʻnyaxshilik va ezgulik yovʻlida hamkor boʻlib, yomonlik va dushmanlikdan voz kechish bʻ shiori boʻlishi zarur. Zotan, inson dunyoni, hayotini chiroyli va obod etishga intilar ekan, barcha sohalarda ushbu shiorga doimo amal qilsa, maqsadiga yetadi.

-Toʻrtinchidan, bolalarning internet va kompyuterlardan foydalanishini nazorat qilish lozim. Avvalo, bolalarni kattalar ruxsatisiz yoxud ularning nazoratisiz internetdan foydalanishini man etish lozim. Bu odoblar internetdan unumli, mavʻnoli ishlatish uchun zaruriy boʻlgan odoblar hisoblanib, undan oqilona foydalansak, hayotimizga tatbiq etsak, nur ustiga nur boʻladi..

Axborot izlash va olish faoliyati tarkibidagi Internet umumjahon tarmogʻidan foydalanishning alohida aniq cheklovlarini belgilab berish maqsadga muvofiq sanaladi. Sababi, aniq belgilangan cheklovlar fuqarolarning axborot izlash va olishga boʻlgan huquqlarini mustahkamlab, har xil buzgʻunchi va gʻarazli niyatlardan foydalangan holda inson huquqlari poymol etilishini oldini oladi.

Shu bilan bir qatorda, Internet tarmogʻidan foydalanish vaqtida shaxslarning oʻz huquqlaridan foydalanishning mavjud doirasi davlat tomonidan aniq belgilab qoʻyiladi. Chunki fuqarolar oʻz huquq va erkinliklarini amalga oshirishda boshqa shaxslarning, davlat va jamiyatning qonuniy manfaatlari, huquqlari va erkinliklariga putur yetkazmasliklari shart. Shuningdek, amaldagi konstitutsiyaviy tuzumga qarshi qaratilgan axborotni izlash, olish va uni tarqatish taqiqlanadi.

Internet jahon axborot tarmogʻidan foydalanishda hech kimga alohida taqiq mavjud emas. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 29-moddasida har kim oʻzi istagan axborotni izlash, olish va uni tarqatish huquqiga ega ekanligi taʼkidlab oʻtilgan. Mazkur huquqlar mavjud konstitutsiyaviy tuzumga qarshi qaratilgan, boshqa shaxslarning huquq va erkinliklari, jamoat xavfsizligi va tartibini himoya qilish, shuningdek davlat siri va boshqa sir deb eʼtirof etilgan axborot oshkor etilishiga nisbatan tatbiq etilmaydi. Axborotni izlash, olish, tarqatish yoʻnalishidagi cheklovlar quyidagi holatlar uchun ham tatbiq qilinadi:

bu mavjud naviy yoki moddiy zarar yetkazishi mumkin boʻlgan mavjudlumotlarni oshkor etish;

bu shaxsiy hayot daxlsizligini buzish, yaboni shaxsiy yoki oilaviy sirni tashkil etuvchi shaxsiy hayot toʻgʻrisidagi mavjudlumotlarni shaxsning rozilgisiz qonunga xilof ravishda yigʻish yoki tarqatish;

bu yolgʻon axborot tarqatish, yaboni shaxsning qadr-qimmati kamsitilishiga yoki uning obroʻsizlantirilishiga olib keladigan, yoxud jamoat tartibiga yoki xavfsizligiga tahdid soluvchi yolgʻon axborotni tarqatish.

Taʼlimda video oʻqitish sinfda oʻrganish modeli sifatida keng qoʻllanilayotgan axborot kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi videotasvir, proyektor, kompyuter, televizor va boshqalar kabi audio-vizual vositalardan foydalanish ham yordam beradi. Oʻqituvchilar oʻqitish jarayonini osonroq, qiziqarli va samarali tarzda taqdim etishlari kerak deb oʻylaymiz. Biz kompyuter savodxonligini oʻrganishimiz bilan bir vaqtda unda toʻgʻri

foydalanish qonun qoidalarini ham oʻrganishimiz kerak boʻladi. Monitor oldida uzoq vaqt oʻtirib ishlaydiganlar kompyuter bilan meʼyorida ortiq muloqotda boʻlish sogʻliqqa zararliligini bilishlari kerak. Ayrim kasbiy kasalliklar, ularning oldini olish usullari va bu kasalliklarni davolash metodlarini bilish foydadan holi emas. Sogʻliq uchun xavfsiz boʻlgan kompyuter va dasturiy taʼminotni qanday tanlab olish, ish joyini tashkil qilishni bilish zarur. Kompyuter bilan ishlashda insonga taʼsir koʻrsatuvchi asosiy omillar: bʻy bʻy bʻy uzoq monitoring koʻz bilaklar vaqt davomida elektromagnit charchashi, boʻgʻinlarining bʻy axborotni yovqotib qoʻyish vaziyatlaridagi ruhiy zoʻriqish holati. oʻtirib nurlari koʻp ishlash, taʼsiri, ishlashi, toliqishi, Kompyuter oldida oʻtirib ishlashda goʻyo inson erkin joylashgandek boʻladi, biroq bunday holat organizm uchun majburiy va noqulay hisoblanadi: boʻyin, muskullari, bosh, qoʻl va yelkalar boʻgʻinlari tarang holatda, shu sababli osteoxondroz, bolalarda esa skolioz yuzaga kelish xavfi mavjud. Koʻp vaqt mobaynida oʻtirib ishlaydigan insonlarda kursi suyanchigʻi va tanasi oʻrtasida issiq kompress hosil boʻladi, bu esa inson organizmida gaz, qon turib qolishiga olib keladi, natijada prostatit va gemorroy yuzaga keladi. Bu kasalliklarni davolash uzoq vaqt talab etadi va yoqimsiz holatlarda davom etadi. Bundan tashqari, kam harakatli hayot tarzi koʻpincha semirib ketishga olib keladi. Elektromagnit nurlari zamonaviy monitorlar salomatlik uchun xavfsiz hisoblanadi, biroq hali toʻla xavfsiz emas. Agarda ish joyingizda eskiroq kompyuter turgan boʻlsa, yaxshisi undan uzoqroq boʻling. Koʻzlar matn yoki suratning har bir kichik silkinishini qayd etadilar, ekranning jimirlashini esa juda yaxshi koʻradi. Koʻz bilan diqqat qilib ishlash koʻrish qobiliyati yomonlashishiga olib keladi. Ranglarni, shriftni, foydalanilayotgan dasturlarda oynalar joylashtirilishini, ekranni notoʻgʻri joylashtirish koʻrish qobiliyatiga yomon taʼsir koʻrsatadi. Barmoq uchlarining nervlari tugmalarni bosa berishdan goʻyo yorilib ketayotgandek

boʻladi, jonsizlanib qoladi, natijada barmoq uchlari uvishadi. Bu esa bilaklar (muskullar) boʻlgʻinlari va bogʻlovchi apparati zararlanishiga olib kelishi mumkin, keyin esa bilaklar doimiy ogʻriydigan boʻlib qolishi mumkin. Barcha foydalanuvchilar ham oʻzlarining axborotlari qoʻshimcha nusxasini doimiy ravishda yaratib bormaydilar. Axir viruslar har doim xavf tugʻdirib turadilar, eng yaxshi firmalarning vinchesterlari ham buziladi va eng tajribali dasturchi ham baʼzida boshqa tugmani bosib yuborishi mumkin. natijada bunday stress oqibatida infarkt kelib chiqishi mumkin. Bundan tashqari, kompyuter inson psixikaga ham taʼsir koʻrsatadi.

Xulosa

Hozirgi zamonni internetsiz tasvur etish juda qiyin. Internetning insoniyat uchun foydasi va imkoniyatlari kundan kunga oshib bormoqda. Shu bilan birga xavfsizlik borasida ham muammolar kamaygani yoʻq. Mamlakatimizga har bir yoshlarga internet tarmogʻi muhim bir boʻlak sifatida kirib keldi. Unda juda katta va ahamiyatli maʼlumotlar aylanadi-ki, bu maʼlumotlar u yoki bu rivojlanish yoʻnalishlarida oʻzining inkor etib boʻlmaydigan oʻrniga ega. Ana shu internet olamida yoshlarga qolib qolmaslik, muhim maʼlumotlarga ega boʻlish uchun undan samarali foydalana olish lozim. Axborot asri davrida yoshlarga yopirilib kelayotgan axborotlardan foydalana olishlari, xususan, nosogʻlom axborotlardan himoyalana olishlari, kommunikatsiya vositalaridan toʻgʻri foydalana bilishlari uchun bilim va tajriba kpurak boʻladi. Aynan mana shu borada ular kattalar, ayniqsa, ota-onalar va pʻdagoglarning maʼnaviy-ruhiy koʻmagiga muhtoj. Shunday ekan, yoshlarga sogʻlom axborot muhitini yaratib, ular maʼnaviy olamining daxlsizligini asrash asosiy vazifalarimizdan biridir. Zpuro, yoshlar maʼnaviyatiga daxldor yumushlarda bparvolikka yoʻl qoʻyib boʻlmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aripov A.N., Iminov T.K. В«ОВТ™zbekiston axborot-kommunikasiya texnologiyalari sohasi menejmenti masalalariВ» Monografiya -T.: Fan va texnologiya, 2005.
- 2.Sayyoraxon Jabborova , Muxtaramxon Turdaliyeva , Ijtimoiy tarmoqlarda axborot xurujlari va tahdidlari , Ilm-fan va ta'lim: В,– 6(21) (2024): Ilm-fan va ta'lim jurnali 6(21)-son
- 3.Muhammadqobilovna, J. S. (2023). Yangi IO вЂzbekistonda uchinchi renessans gK»oyasini shakllantirishning dolzarb muammolari.
- 4.Nazarov Q.N. Bilish falsafasi. вЂT.: Universitet, 2005.
- 5.Jabborova, S., & Alixonov , M. (2024). Globallashuv va barqaror taraqqiyot falsafasi.
- 6.A.Abduqodirov вЂАxborot texnologiyalariвЂk Toshkent 2003 yil